

Lausunto

21.12.2020

VN/5035/2018
VN/5035/2018-PLM-99

Oikeusministeriö

Puolustusministeriön lausunto; hallituksen esitys laiksi valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta

Oikeusministeriö on pyytänyt puolustusministeriöltä lausuntoa otsikon aiheesta. Lausunto on valmisteltu yhteistyössä pääesikunnan kanssa.

Esitysluonnoksen mukainen malli, jossa eduskunnan oikeusasiamiehelle on säädetty toimivalta asioihin, jotka koskevat Puolustusvoimia, Rajavartiolaitosta, sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitettua kriisinhallintahenkilöstöä, vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) 3 luvussa tarkoitettua Maanpuolustuskoulutusyhdistystä sekä sotilasoikeudenkäyntiä tukee hyvin eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan kertyneen Puolustusvoimien toiminnan erityistuntemuksen hyödyntämistä jatkossakin ja siten edistää laillisuusvalvonnan tarkoituksen toteutumista.

Puolustusministeriö pitää hyvänä myös esitutkintaan liittyvien asioiden keskittämistä eduskunnan oikeusasiamiehelle esitysluonnoksessa kuvatulla tavalla ja perustein. Esityksen perusteluissa on selventävästi todettu, että sotilasoikeudenkäynnit kuuluisivat edelleen oikeusasiamiehen valvontaan ja että sotilasoikeudenhoitoa voidaan pitää eräänlaisena jatkumona, jossa kurinpidollinen menettely ja sotilasoikeudenkäynti ovat mahdollisia vaihtoehtoja. Sotilasrikosprosessin alkuvaiheessa ei useinkaan ole vielä tiedossa, tullaanko asia lopulta käsittelemään sotilaskurinpitomenettelyssä vai sotilasoikeudenkäynnissä. Tämän vuoksi on tärkeää valvoa koko sotilasrikosprosessia mahdollinen oikeudenkäynti mukaan lukien yhtenäisin perustein.

Puolustusministeriö viittaa myös eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksen 2019 johdosta annettuun puolustusvaliokunnan lausuntoon PuVL 5/2020 vp - K 15/2020 vp, jossa on tuotu esiin mm. eduskunnan oikeusasiamiehen varuskuntiin kohdistuvan tarkastustoiminnan merkitys. Oikeusasiamiehen kanslialla on pitkä kokemus ja toimiva konsepti varuskuntatarkastusten suorittamisesta ja mm. varusmiesten tapaamisesta niiden yhteydessä. Valiokunta pitää tärkeänä ulkoisen laillisuusvalvojan ja sisäisen laillisuusvalvonnan läheistä vuorovaikutusta ja on lausunnossaan nostanut esiin oikeusasiamiehen ja Puolustusvoimien välisiä hyviä käytänteitä tämän osalta. Lausuntonsa loppuksi puolustusvaliokunta kehottaa Puolustusvoimia edelleen kehittämään ja syventämään yhteistyösuhdettaan oikeusasiamiehen kanssa.

Esitysluonnoksen mukaan oikeusasiamies valvoisi myös rikosten esitutkinnassa käytettäviä salaisia pakkokeinoja sekä muita salaisia tiedonhankintakeinoja ja puolustusvoimien Pääesikunnan ja tiedustelulaitoksen harjoittamaa sotilastiedustelua. Sotilastiedustelua valvoo lisäksi erillinen tiedusteluvalvontavaltuutettu. Esitysluonnoksen mukaan oikeuskansleri sen sijaan voisi vastaisuudessa valvoa esimerkiksi tiedustelutoiminnan strategista tasoa. Esityksen perustelujen mukaan tiedustelutoiminnalla ja salaisella tiedonhankinnalla on liityntöjä myös oikeuskanslerin harjoittaman laillisuusvalvonnan painopisteisiin. Oikeuskanslerin laillisuusvalvonnassa erityinen piirre on ylipäin hallitusvaltaan kohdistuva valvonta. Hallitusvallan toimilla on tiedustelun ja sen tuottaman tiedon hyödyntämisen strategisella tasolla huomattava merkitys ottaen huomioon sotilastiedustelusta annetun lain 2 luvun mukaiset sotilastiedustelun ohjausta ja seurantaa koskevat

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 31
00131 Helsinki

Eteläinen Makasiinikatu 8 0295 16001
Helsinki +358 295 16001

kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

säännökset. Sotilastiedustelun prosessien valtioneuvostoon liittyvien osien valvonnan osalta oikeuskanslerin rooli on luonteva ja perusteltu.

Teknisenä huomautuksena esitysluonnoksen tekstiin todetaan, että sivulla 21 maininta hallitusvallan roolista "etenkin sotilastiedustelussa toimeksiantojen antajana" on hieman epätarkka ja tämän vuoksi ehdotetaan, että kyseisen perustelutekstin lause muutetaan sotilastiedustelusta annetun lain 2 lukua vastaavaan muotoon.

Kansliapäällikkö

Jukka Juusti

Lainsäädäntöneuvos

Jenni Herrala

Jakelu

oikeusministeriö

Tiedoksi

PLM HO Hallintopoliittinen osasto, Teemu Penttilä
PLM HO Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö, Hanna Nordström